

Stanislawa Nazaruk, Sergiusz Nikitin. Functioning child with autism in the peer group in the public preschool.

Autism – a complicated pathological phenomenon, Autism - a complicated pathological phenomenon, which manifests itself at an early age in physically healthy children. Despite the growing number of cases of autism, there is no single answer to the questions about the causes of the disease and about ways of treatment of autistics. Each case is unique, although it is possible to determine similar features of sick children. Authors of the article are providing a brief history of research on the problem of autism and the most famous contemporary opinions on this topic. They describe and analyze the individual case of the functional therapy of the sick child, especially giving him training in preschool institution.

Key words: autism, preschool child, pre-school education, therapy of an autistic child, the individual case.

УДК 376.33.016:811.161

О. М. Дорошенко

ОСОБЛИВОСТІ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ШКОЛЯРІВ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ

В статті визначені різні аспекти проблеми мовленнєвого навчання першокласників в умовах інклюзії.

Ключові слова: інклюзивне навчання, діти з порушеннями слуху, мовленнєвий розвиток слабочуючих дітей.

Постановка проблеми. За останні роки в Україні відбулися значні зміни, спрямовані на демократизацію і гуманізацію освіти. Сучасний етап розвитку освіти орієнтується на створення необхідних умов, які забезпечують повноцінний розвиток особистості кожної дитини. Інтеграція у навчально-виховному процесі виступає закономірним етапом розвитку спеціальної системи освіти. Інтеграція пов'язана з інклюзією, допомагає переосмисленню у суспільстві і державі права людей з особливостями у розвитку одержати рівні можливості в різних галузях життя, включаючи освіту.

Збільшення кількості дітей з вадами у розвитку – одна з найгостріших проблем сучасного суспільства. Сумну статистику ускладнює ситуація в селах та районних центрах, а саме не достатня кількість, а іноді відсутність фахівців: лікарів – психіатрів (дитячих), неврологів, логопедів, дефектологів, психологів де раннє виявлення та корекційна допомога дитині залишається нездійсненою мрією. Тому дуже часто трапляється, що дитина з вадами в розвитку приходить до школи і першим цю невідповідність виявляє вчитель початкових класів, але, на жаль, дорогоцінний час втрачений. Тоді більшість батьків вже від фахівців психолого-медико-педагогічної комісії отримують професійну інформацію щодо специфіки організації навчання їх дитини.

Існують непоодинокі випадки, коли бажання батьків і висновки спеціалістів не співпадають. Батьки відмовляються віддати свою дитину до спеціального навчального закладу. Це, як правило, зумовлено відсутністю достовірної інформації про спеціальні навчальні заклади, їх віддаленістю від місця проживання дитини, або небажання батьків навчати дитину у спеціальному закладі, престижність перебування дитини зі зниженим слухом в загальноосвітньому навчальному закладі.

У таких випадках батькам дають можливість навчати свою дитину в умовах загальноосвітнього навчального закладу.

Не дивлячись на складність різного порядку, пов'язані з навчанням дітей з особливими потребами в загальноосвітній школі, реалізується процес їх інтеграції.

Мета статті. Розкрити аспекти мовленнєвого навчання слабчуючих першокласників в умовах інклюзії.

Виклад основного матеріалу. Зупинимось більш детально на категорії дітей, що мають зниження слуху. Як показує досвід, незначне зниження слуху часто залишається непоміченим. Батьки скаржаться на нечіткість вимови та малий словниковий запас дитини, пояснюючи це малим віком – «ще виговориться». По відношенню до дітей шкільного віку ми чуємо скарги на неуспішність дитини. Учень відчуває великі труднощі в оволодінні грамотою, а навчившись читати і писати, диктанти пише з великою кількістю помилок, великі труднощі у дитини із розв'язанням задач. Найчастіше таку дитину вважають розумово відсталою. А коли у батьків чи вчителів запитують: чи добре чує дитина, батьки стверджують, що чує дитина добре, і вже після спеціального обстеження виявляється, що зниження слуху все ж таки є. Для нормального розвитку дитини необхідна дуже висока ступінь збереження слуху. І якщо для дорослої людини незначна втрата слуху може бути непомітна, то для дитини це може суттєво вплинути на її мовний та інтелектуальний розвиток.

Практика спільного навчання дітей зі збереженою слуховою функцією та туговухими дітьми існує давно. В деяких випадках фахівці наполегливо рекомендують батькам навчати дитину в спеціальному навчальному закладі, але досвід показує, що існує багато позитивних аспектів навчання такої дитини в загальноосвітніх навчальних закладах.

Л. Виготський вказував на те, що головною задачею виховання дитини з порушенням в розвитку є його інтеграція в життя і створення компенсації його недоліку яким-небудь іншим шляхом. До речі, компенсацію він розумів не в біологічному, а в соціальному аспекті. Психолог вважав, що найширше орієнтування на «нормальних» дітей повинно слугувати вихідною точкою перегляду спеціальної освіти. Вчитель, приймаючи дитину з порушенням слуху, повинен бути готовий розділити відповідальність за долю навчання й виховання дитини з його батьками, фахівцями, що рекомендували інтегроване навчання, із вчителями-дефектологами, які здійснюють корекційну допомогу.

Слабочуюча дитина може використати свій слух тільки для сприйняття знайомих слів. Відповідно, чим більше він буде знати слів, тим краще він буде користуватися своїм слухом. В процесі навчання мови дитина набуває нові можливості слухосприйняття (не плутати покращення слуху). Неповноцінне слухове сприйняття слабочуючої дитини може з великим успіхом бути доповнено «читанням з губ». Помилково було б думати, що навчившись зорovo за артикуляцією сприймати мову, слабочуючій дитині не потрібно було б розвивати слухосприйняття. Тому, що зорове сприймання мови не може повністю замінити слух. До того ж не всі елементи мови можуть бути сприйняті.

Нечуюча дитина у класі вимагає особливої уваги з боку вчителя в ході усього навчально-виховного процесу:

1. Індивідуальне планування тем, які викликають утруднення в засвоєнні.
2. Ведення уроку обличчям до нечуючого учня.
3. Контроль за розумінням дитиною завдань, інструкцій, питань та відповідей учнів.
4. Залучення батьків до закріплення нового матеріалу в домашніх умовах.
5. Максимальне використання випереджаючого навчання
6. Заохочення за позитивні відповіді
7. Вимагати постійного носіння слухового апарату

Як свідчить практика, для успішної інтеграції дитини з вадою слуху в мовному середовищі вчителю необхідно допомагати учням організувати спільні ігри під час перерв і після уроків, спільної діяльності на уроках та після уроків. У процесі навчання дитини педагогічний колектив класу разом із психологом, логопедом проводять діагностику утруднень у навчанні за базовими предметами: українська мова, читання, математика з наступним обговоренням результатів. Всі дані про дитину і її успіхи та невдачі у навчанні заносяться в діагностичну картку в динаміці спостереження. У випадку, якщо нечуюча дитина не справляється з програмою, необхідно вчасно і наполегливо ставити перед батьками питання про те, що в інтересах дитини необхідний перехід його в спеціальну установу.

Слід зазначити, що найбільш специфічними помилками дітей з вадами слуху є:

1. *Фонетичні*: випадання ненаголошених частин слова з порушенням його структури; неправильне використання пом'якшень; пропуски одного або кількох приголосних; змішування дзвінких із глухими, свистячих із шиплячими, переставляння окремих звуків і виключення зайвих.

2. *Лексичні*: зміщення слів відбувається за певними ознаками: зовнішня схожість об'єкта, що позначається, та об'єкта, назва якого використана; функціональна схожість; приналежність до однієї ситуації (дія та об'єкт); співвідношення частини й цілого: найскладнішими для засвоєння дітям з порушенням слуху є слова з абстрактним, переносним і метафоричним значенням, а також системи субпідрядних значень.

3. *Граматичні*: використання у словах суфіксів і префіксів, нетипових для цього слова та характерних для іншого; пропуски морфем; додавання зайвих морфем.

4. *Синтаксичні*: пропуски окремих членів речення; пропуски частин складного присудка; пропуски часток підсилення і заперечення.

Як свідчить досвід роботи, для запобігання і виправлення специфічних мовленнєвих помилок у дітей із порушенням слуху, важливо дотримуватися спеціальних напрямків роботи та використання окремих завдань для: *удосконалення сприймання і розуміння мовлення*:

- розрізнення значення слів, схожих за звуко-буквенним складом;
- прогнозування кінцевої частини слів, кінцівки речення, частини та цілого тексту;
- підбір малюнків до частини тексту;
- відтворення логічної послідовності викладання тексту з допомогою малюнків;
- усне відтворення подій, описаних у тексті, розповіді вчителя;
- виявлення звука (є звук чи його немає);
- визначання джерела звуку;
- визначення напрямку звучання;
- розрізнення звуків;
- визначення сили звучання (гучний звук чи тихий);
- визначення якості звучання (одинарний чи переривчастий звук сприймається);
- визначення тривалості звучання (довгий чи короткий звук);
- визначення висоти звуку (високий чи низький);
- упізнавання немовних звуків, а саме: звуків дозвілля, звучання музичних інструментів, іграшок тощо;
- впізнавання на слух фонем, складів, слів, фраз.

У науковій літературі вказується на те, що для засвоєння звуко-буквенного складу слів потрібно:

- дописування слів за початком (одного або кількох варіантів слів з однаковим початком);
- спостереження за мовленням учителя, однокласника, інших;
- знаходження букв із розрізної азбуки для позначення того чи іншого звука;
- складання слів із букв: заданої структури; із заданими буквами; із заданою кількістю голосних; дописування пропущених букв у словах; утворення нових слів із букв даного слова; називання малюнків на заданий звук; змагання на запам'ятовування слів і правильне їх відтворення; складання слів за схемами, в яких позначена кількість складів у слові та місце наголосу; виправлення помилок у словах.

Слід зазначити, що до тренувань у синтаксичній побудові та граматичному оформленні словосполучень і речень відноситься: виписування з тексту сполучень «дієслово + іменник»; придумування словосполучень із

заданим іменником; знаходження у реченні дієслова при іменнику; придумування із заданими дієсловами нових словосполучень; складання словосполучень і речень за схемами; складання схем речень.

Отже, успіх інклюзивного навчання мовленню дітей з вадами слуху залежить від грамотно організованого психолого-педагогічного супроводу та злагодженої командної роботи педагогічних, медичних працівників та батьків.

Список використаної літератури

1. Вашуленко М. С. Формування мовної особистості молодшого школяра в умовах переходу до 4-річного початкового навчання / Микола Вашуленко // Почат. школа. – 2001. – № 1. – С. 11–14.
2. Выготский Л. С. Диагностика развития и педагогическая клиника трудного детства / Лев Семенович Выготский. – М. : Просвещение, 1956. – 288 с.
3. Гавриш Н. В. Розвиток зв'язного мовлення дошкільнят : навч.-метод. посібник / Н. В. Гавриш. – К. : Вид. дім «Шкільний світ», 2006. – 120 с.

Елена Дорошенко. Особенности развития речи школьников из нарушениями слуха.

В статье определены различные аспекты проблемы речевого обучения первоклассников в условиях инклюзии.

Ключевые слова: инклюзивное обучение, дети с нарушениями слуха, развитие речи слабослышающих детей.

Elena Dorochenko. The narration of first-graders with hearing impaired in inclusive education.

The article identified various aspects of the problem of the speech teaching first-graders in the conditions of inclusion.

Key words: inclusive education, children with impaired hearing, speech development in hearing impaired children.

УДК 373.71

Л. Лепеха

АКМЕОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ-ЛОГОПЕДА В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

У статті обґрунтовується актуальність акмеологічного підходу до формування професійної компетентності логопеда в умовах інклюзивного навчання, що дає можливість визначити рівень його професіоналізму, інтелектуальний, творчий потенціал, удосконалити професійно значущі якості.

Ключові слова: акмеологія, акмеологічний підхід, професійна компетентність, структура і компоненти професійної компетентності вчителя-логопеда.

Теоретична основа. В умовах кризового і нестабільного соціально-економічного розвитку України, її участі в загальноєвропейських інтеграційних